

Kuruluşun ilk yıllarında toplum nasıl yaşıyordu?

Yapı Kredi Kültür Sanat'ta açılan Cumhuriyet'in İlk Yılı sergisi, 29 Ekim 1923-29 Ekim 1924 tarihleri arasında Türkiye'de yaşanan gündelik hayata dair ilginç olayları ve dönemin toplumsal yapısını belgelerle anlatıyor

Küratörlüğünü Cengiz Kahraman, sergileme tasarımını ve küratöryal iş birliğini ise Yeşim Demir Pröhl'ün yaptığı Cumhuriyet'in İlk Yılı sergisi Yapı Kredi Kültür Sanat'ta açıldı. Sergi, Cumhuriyet'in kuruluşu ile bir yıl sonrası (29 Ekim 1923-29 Ekim 1924) arasında Türkiye'de yaşanan gündelik hayatın ilginç detaylarına odaklanıyor. "O tarihlerde, yepyeni bir rejime ve yepyeni bir yaşam tarzına kavuşan toplum nasıl yaşıyor, neler konuşuyor, neler seyreliyor, nasıl eğleniyordu?" sorularının yanıtlarını bulabileceğimiz sergide Mustafa Kemal Atatürk'ün o dönem yaptığı yurt gezilerinden detaylar da yer alıyor. Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanan aynı isimli kitaptan yola çıkılarak hazırlanan ve 3 Eylül'de dek sürecek olan sergide tarihseverleri fotoğraf, gazete arşivleri gibi belgeler bekliyor. Detayları küratör Cengiz Kahraman ile konuştuk.

Böyle bir sergi hazırlama fikri nasıl ortaya çıktı?
Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, Cumhuriyet'in 100. yılı için ilk yılı anlatan kapsamlı bir kronolojik

kitap hazırlıklarına başladıktan sonra, kitabın içeriğinden faydalanılacak bir sergi yapma fikri doğdu. Kitap ve kataloglar çoğunlukla sergilere eşlik eder. Biz de bu önemli çalışmadan seçtiğimiz temalarla bir sergi oluşturduk.

"Gündeme gelmeyen olayları göstermek istedik"

Neden özellikle 'Cumhuriyet'in ilk yılı'na odaklanmak istediniz? Nedir ilk yılın önemi?

O bir yıl, Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin atıldığı çok önemli bir dönem. O günlerin

çoşkusunu, tarihi anlarını yaratacak bir atmosferde, gündelik hayatın renklerini de izleyicilere paylaşmak için sergiyi kurguladık.

O bir yıl için, tarih kitaplarının

anlattığı siyasi olaylar dışında, farklı olarak ne anlatıyor bu sergi seyirciye?

Bu sorunun cevabı, kitap ve serginin de temel izleklerinden biri oldu. Çoğumuzun bildiği önemli anların dışında gündeme gelmeyen, hayatın akışını gösteren ilginç olaylarla, sergiyi gezenlere bu olağanüstü günlerde gündelik hayatın devam ettiğini göstermeyi amaçladık.

Dönemin gazete ve dergilerinde yer alan fotoğraf ve belgeleri sergiliyorsunuz. Bunlar nasıl toplandı?

Cumhuriyet'in İlk Yılı isimli kronolojik kitabın görsel danışmanlığını da yaptığım için, kitabın hazırlıkları sırasında arkadaşlarla fikir alışverişini yaptık. Gazete ve dergilerden derledikleri haberleri inceleyerek görsel karşılıklarını buldum. Kişisel arşivimdeki, Yapı Kredi Bankası Tarihi Selahattin Giz Arşivi'ndeki fotoğrafların yanı sıra çok sayıda kurumsal ve kişisel arşivden de faydalandık.

Sergi tasarımında nasıl bir yol izlediniz?

Sergi tasarımını yapan Yeşim Demir Pröhl, sergi ekibinden Didem Yazıcı ve Burcu Çimen'le tasarım konusunda toplantılar yaptık. Ortak görüşümüz, kronolojik bir akışın dışında Cumhuriyet'in ilanı ve ilk yıl kutlamaları, İstanbul'un kurtuluşu kutlamaları ve 30 Ağustos 1924'te Dumlupınar'da Meçhul Asker Anıtı açılış töreni konularının da serginin ana omurgasını oluşturması oldu. •

Patenli Hokey Ligi

Cumhuriyet'in ilk yılında yaşanan olaylar arasında en çok ilginizi çeken ne oldu? Özellikle Atatürk'e dair bilinmeyen bir fotoğraf ya da anekdotla karşılaştınız mı?

Sergi ve kitapta çok sayıda ilginç an ve olay yer alıyor. Dans yarışmaları, Patenli Hokey Ligi gibi. Ömer Koç'un koleksiyonundan gelen, Mustafa Kemal Atatürk'e ait fotoğraflarla karşılaşmak ve sergide tarihsel bağlamı içinde kullanmak da ayrı bir keyifti.

Antlaşmanın 100. yılında Lozan

Lozan 1923 Yüz Yıl Önceki Başlangıç sergisi İzzeddin Çalışlar küratörlüğünde açıldı

ESİN HAMAMCI

Lozan Konferansı'yla başlayan ve 8 ay süren diplomasi süreci, Lozan Barış Antlaşması'yla sonuçlandı ve 24 Temmuz'da antlaşma 100. yılını doldurdu. İBB Miras ve İBB Kültür ekibinin katkılarıyla restore edilen 123 yıllık Casa Botter binasında başlayan Lozan 1923/Yüz Yıl Önceki Başlangıç sergisi, bu konferans sürecini ele alıyor. İBB'nin Demokrasi Yüzyülü etkinliklerinin 21'incisi olan; İnönü Vakfı ve Tarih Vakfı iş birliğinde, Prof. Dr. Mehmet Alkan danışmanlığında hayata geçirilen sergi, dünya siyaset tarihinin önemli anlarını dönem fotoğrafları ve belgeleri eşliğinde anlatıyor. Küratörü İzzeddin Çalışlar'a konuştuk.

İzzeddin Çalışlar

Serginin ortaya çıkış hikâyesi nedir?

24 Temmuz 1923 diye bir tarih ve Lozan diye bir şehir var önümüzde. İsmet Paşa diye bir figür var. Sıradan tarih bilgisine sahip olan biri, Lozan'a gidilen, gölde gezintiler yapılan, sık sof-ralar, havali oteller, sık giyimli beyler, hanımlarla bir imza töreni anlatan fotoğraflarla karşılaşılıyor. Her şey yolunda gözüküyor. Oysa Lozan en zorlu diplomatik süreçlerden biri. Çünkü Lozan'da, TBMM'nin karşısında 7 ülke var. Güç dengelerinin oynak bir zeminde hareket ettiği bir süreç söz konusu. Yüz yılın ilerisinden bakınca bazı şeyler öne çıkıyor. Biz de sergide telgraf haberleşmesinin önemi, Mustafa Kemal'in aniden evlenmesi gibi öne çıkan konulara odaklanmaya çalıştık. Sekiz aylık süreci anlattığımız için sergide bu gelişmelere de küçük parantezler açtık. Ne alakası var Lozan Barış Antlaşması ile bir evliliğin, diye düşünebiliriz ama tüm dünya basınında yankı yapan bir olay bu.

Nasıl bir arşiv çalışması yürütüldü?

İBB Atatürk Kitaplığı bir kaynak. Öteki tarafta konunun başrol oyuncusu İsmet Paşa. İnönü Vakfı'nda başka yerde olmayan görseller var. Örneğin Mevhibe Hanım'ın da İsmet Paşa'yla buluşmaya gitmeden önce çektiği bir vesikalık fotoğrafı var. Paşa'nın orada kullanmak üzere bastırıldığı kartvizit, Lozan'dan yazışmalar var...

Dedenen kalan bayrak da var

Özel koleksiyonlardan da çalışmalar var. Nelerle karşılaşacağız?

Mesela benim İstiklal Savaşı'nın kazanılmasında katkısı olmuş bir dedem var. Ondan bana kalan bayrağı getirdim. Yine o dönemde kullanılan telgraf aparatı var. Dönem kitapları var. Ama çoğunluğu, İnönü Vakfı'nın arşivi oluşturuyor.

Diş kaynaklardan da faydalanılmış...

Lozan'da 'The Lausanne Project' adlı bir proje var. Konferans boyunca resmi basın fotoğraflarına sipariş edilip çektilmiş fotoğraflar var. Bir kısmı da Fransa'nın devlet arşivinden... •

"Hurafecileri eve davet ediyorum"

Antlaşmanın yapıldığı günün akşamında Türkiye'de hiçbir şeyin değişmediğini gördük. Ertesi gün kalktı, Lozan Antlaşması hâlâ yürürlükte ve gizli maddeler patlayıp evlerimizde düşmedi! Şimdiye kadar bol keseden hurafe dağıtan çokbilmişleri de yarım eve çaya davet ediyorum. Yüzleri varsa gelsinler. Bana göre antlaşmanın en önemli tarafı, 12 yıl bilfiil savaşmış ülkelerin barış imzalaması ve bunun için irade ortaya koymaları.